

I skuggan av storstadssamhället

- En studie kring vardagslivet i två byar i Jämtland

In the shadow of the metropolitan society

- A study of everyday life in two villages in Jämtland

Matilda Schmidt

Institutionen för stad och land
Examensarbete • 30 hp
Agronomprogrammet – landsbygdsutveckling
Uppsala 2017

I skuggan av storstadssamhället

- En studie kring vardagslivet i två byar i Jämtland

In the shadow of the metropolitan society

- A study of everyday life in two villages in Jämtland

Matilda Schmidt

Handledare: Kjell Hansen, Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för stad och land

Examinator: Malin Beckman, Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för stad och land

Omfattning: 30 hp

Nivå: Avancerad nivå, A1E

Kurstitel: Självständigt arbete i landsbygdsutveckling

Kurskod: EX0797

Program/Utbildning: Agronomprogrammet - landsbygdsutveckling

Utgivningsort: Uppsala

Publiceringsår: 2017

Omslagsbild: Vy över Revsundssjön och Ammerön i vinterskrud.

Fotograf: Matilda Schmidt

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Ammerön, ekonomiska förutsättningar, föreningar, gemenskap, kultur, landsbygd, Revsund, socialt kapital, utveckling

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land

Sammanfattning

Denna uppsats är en berättelse om vardagslivet i Ammerön och Revsund, två byar i sydöstra Jämtland. Syftet är att skapa förståelse för den vardagsmiljön människorna i Ammerön och Revsund lever och bor i. Under årtionden har landsbygden diskuterats i media med ord som nedgång och kris, samtidigt som människor inte bara har fortsatt att bo och leva där, utan många också gjort stora insatser för att fortsätta hålla bygderna vid liv. Jämfört med städerna är levnadsförutsättningarna tveklöst olika, men frågan kvarstår, befinner sig landsbygden verkligen i en kris? Jag har intervjuat informanter som bor i Ammerön och Revsund. Genom att studera platserna och intervjua människor kunde jag lyfta fram vardagen knutna till olika ekonomiska, kulturella och sociala kapital. En 'plats' kännetecknas inte minst av den materiella omgivning som generationer av människor skapat genom handlande. Historier som informanterna berättade kan betraktas genom begreppet den interaktiva samhällsstyrningen, 'governance' som innebär att ansvaret och makten fördelas mellan olika aktörer. Där interaktionerna mellan dessa blir avgörande för hur samhället utformas. Vad som utifrån betraktat kan tolkas som kaos eller ordning på landsbygden, kan bero på politiska förändringar i byarna. Den gemenskap som är viktig för allt liv i byarna har jag valt att beskriva med termen 'medlemskap', såväl formella som informella. Ammerön och Revsund kan förstås vara i en kris på grund av bristen på befolkningsökning och en uttunnad lokal service, men det levda vardagslivet framstår som rikt, mångfacetterat och bygger på en stark gemenskap.

Abstract

This thesis is a story about the everyday life in Ammerön and Revsund, two villages in southeast of Jämtland. The purpose is to create an understanding of the everyday environment in which people of Ammarön and Revsund live. For decades the rural areas have commonly been discussed in media with words like downfall and crisis, but at the same time people have kept living there, while making a conscious effort to try to keep the rural areas alive. In comparison to the living standards in bigger cities there are clear differences, but the question remains, whether the rural areas actually are in a state of crisis? I have interviewed informants that live in Ammerön and Revsund. By studying the places and interviewing people I could emphasize daily life linked to different economic, cultural and social capital. A 'place' is characterized by the material environment that generations of people have created through agency. The stories of the informants can be viewed through the concept of 'interactive governance', which implies that responsibility and power is shared between different actors and where the interactions between these determine how the society is being shaped. What may from the outside be perceived as chaos or order, may be an outcome of political changes in the villages. I have chosen to describe the sense of community, which is essential for all life in the villages, by the terms formal and informal 'membership'. Ammerön and Revsund may of course be in crises because of lack of population growth and service shortage, but the lived daily life appears rich, multifaceted and builds on a strong sense of community.

Innehåll

1. Två byar i Jämtland.....	1
1.1 Berättelsens mål	4
2. Metod.....	5
3. Med vardagen i fokus	7
4. Bilden av landsbygden i kris	11
5. Den fungerande vardagen	13
6. Vägar framåt	30
7. Diskussion	33
8. Slutord.....	36
9. Referenser	38

1. Två byar i Jämtland

Bräcke kommun ligger i östra Jämtland med stationssamhället Bräcke som centralort med en resväg på 45 minuter till Östersund. I kommunen finns byarna Ammerön och Revsund, där jag gjort fältarbete för denna uppsats. Liksom de flesta byar i det norrländska inlandet har också Ammerön och Revsund haft en minskande befolkning sedan 1950-talet. Befolkningsmängden år 1953 var 12 408 invånare inom kommunen och år 2016 är siffran nere på 6492 invånare (Statistiska centralbyrån, u.å). Under 53 år har befolkningen minskat med hälften och i ett försök att ändra denna halvering försökte Bräcke Kommun år 2001 marknadsföra sig själva genom kampanjen "Första klass". Denna kampanj riktades mot barnfamiljer i Stockholm, vilket gjorde att trenden vändes från utflyttning till inflyttning (Magnusson 2016). Statistiken som visar befolkningsmängden gäller för Bräcke kommun och därför går det inte att säga något mer exakt om de enskilda byarnas befolkningsutveckling. En uppskattning av intervjupersonerna är att det bor ca 80 personer i Ammerön, och med sommargäster tillkommer ytterligare 60 personer. I Revsund bor ca 150 invånare i byn.

Ammerön

I Ammerön finns det flera små byar - Ösjö, Gåsböle, Nor, Rind och Ammer, dessa tillhör Revsund socken och ligger kring tätorten Gällö i sydöstra Jämtland. Det är ingen lång resväg till Östersund, men invånarna i Ammerön och Revsund, arbetar och nyttjar oftast servicen som finns i Gällö eller Bräcke. Fortsättningsvis kommer jag att skriva Ammerön som en by för att Ammerön har ett byalag som är för alla byarna på ön. Mitt första möte med Ammerön skedde i sträng kyla. Det var minus 18 grader när jag åkte över Revsundssjön med bil.

Under vintrarna ställs bilfärjan in och man tar sig till ön från fastlandet genom att åka över isen. För mig var det första gången på is med bil. Från den tjocka iskanten upp på bilvägen var allt helt vitt, och skogen blev tätare ju längre in på ön man färdades. Min bil var full av kläder och proviant, för att kunna stanna i ungefär en veckas tid. När jag kom fram till min faster Lindas hus, mitt drömhush, var det mörkt ute men jag mindes hur huset såg ut. Ett stort hus med mycket snickarglädje, fasaden var vit med gammal färg som börjat flagna, och en stor välkomnande förstukvist. Huset ligger vid Ösjön, en vacker insjö som förmodligen gav namnet Ösjö till byn.

”Relationen mellan byarna bygger främst på geografisk närhet. Historiskt sett var vatten- och is-vägen nästintill jämförbar med väg vad gäller kontakt mellan byar och familjer. Kyrkan i Revsund var då också givetvis en viktig knutpunkt, även idag, i det sekulariserade samhället är den kyrkan en samlingspunkt för dessa båda byar.” berättar Linda.

Revsund

(Revsunds kyrkan, 2017 Fotograf: Matilda Schmidt)

Vägen som slingrar sig igenom byn är bred och asfalterad. Det första jag möter på väg in i byn är kyrkan och sockenstugan. Jag stannar och beundrar den mäktiga kyrkobyggnaden, som ligger på en liten höjd över Revsundssjön. Jag parkerar bilen och bestämmer mig för att ta en promenad genom Revsund. När jag står där vid Revsunds kyrka kan man se delar av Ammerön. Jag får en fridfull känsla i hela kroppen, antingen beror det på att jag står vid en kyrka eller så är det platsen med sin utsikt som gör att det infinner sig ett lugn i kroppen. Inte en enda människa syns till, fastän det finns bostadshus runtomkring. Jag tänker att det ju trots allt är arbetsdag och många är på jobbet, medan andra kanske håller sig inomhus på grund av det gråmulna och trista vädret. Samtidigt slås jag av tanken att jag nu är mycket långt från storstadspulsen. Jag fortsätter längst vägen och kommer till en bro som leder över sjön där vägen delar sig åt två håll, antingen försätter man på vägen in till själva samhället eller så svänger man av mot Pilgrimsstad. Jag fortsätter mot Revsund. Vägen lutar uppåt och snett till vänster bakom mig syns kyrkan tydligt. Det är väldigt halt eftersom det duggar lite och snön på backen har bildat en ishinna på vägen. Jag kommer upp på en höjd, husen och utsikten brer ut sig ännu mer. Det är molnigt och -3 grader, men det regnar. Det finns liten plats för gående så jag får dela väg med bilarna som svischar förbi ibland, dock håller bilarna ut och kör efter hastighetskylten som visar 40 km/tim. Husen är i flera olika färger och vid sidan av vägen ligger flera traditionella lador. På en skylt vid vägen står det "Logen" och när jag var här första gången berättade min faster om festerna som brukar hållas där.

1.1 Berättelsens mål

Målet med uppsatsen är att mer utförligt kunna förklara vad som sker i byarna. Uppsatsen vill i första hand beskriva människors vardag i de två valda byarna och därför valde jag att samla in mitt material genom fältarbete, dvs. genom intervjuer och observationer. Min berättelses ambition är att förmedla det vardagliga livet, den gemenskap som finns i byarna och byarnas egna kulturella och nyskapande traditioner. Förhoppningsvis kan min berättelse återskapa den känsla och förståelse för bygdernas och informanternas vardagsliv, som jag fått ta del av genom historierna informanterna har berättat. Berättelsen kommer att ta dig som läsare genom det vardagsliv som finns i Ammerön och Revsund, vilka för och nackdelar som finns med att bo på landsbygden, men också visa på skillnader som finns mellan stad och land.

En fråga jag hade med mig ut i fält var att undersöka hur rimligt det är att hävda att landsbygden befinner sig i kris. Strukturellt har landsbygden marginaliserats under lång tid, vilket bl.a. kommer till uttryck genom ökad utflyttning till städerna, service och arbetstillfällen som försvunnit och att resvägarna till nödvändig service blivit långa och bristen på kollektivtrafik gjort den egna bilen till en nödvändighet. Samtidigt bor ju människor även i glesa bygder, som Revsund och Ammerön, och verkar trivas med det. Med utgångspunkt i en sådan observation är mitt syfte med uppsatsen att undersöka om den strukturella krisen påverkar det vardagsliv människor lever i Revsund och Ammerön, och i så fall hur denna strukturella kris får genomslag i vardagslivet.

2. Metod

Valet av plats grundar sig på att jag hade förmånen att få uppleva en riktig vinter i norra delen av Sverige, som fårskötare på min fasters gård. En liten gård på en naturskön och lugn plats. Jag har därmed sökt mig till den glesa landsbygden, där det är långt till större tätorter och det omedelbara urbana inflytandet är litet. Ofta möter vi i media en bild av en landsbygd i kris. Media och politikerna ser landsbygden som att den är lidande och byar dör ut och tappar befolkningsmängd. För att förhindra detta har flera strategier i det politiska arbetet gjorts för att försöka ändra det pågående mönstret, till exempel i landsbygdskommitténs slutbetänkande. Här saknas inte bara kommersiell och offentlig service, här saknas även ungdomar och initiativkraft. Det var med denna bild jag startade mitt fältarbete.

Det jag mötte var emellertid något annat. Det vardagsliv som finns i Ammerön och Revsund visar på ett liv där människor får vardagen att fungera. De har skapat lokaler för gemenskap och genom att umgås med varandra utvecklat en samsyn kring vad som behöver utvecklas i byarna. Min uppsats vill berätta en historia som fokuserar på hur byborna själva uppfattar och lever sina vardagar, som en motvikt till den bild som tonar fram genom media och politik.

Valet av byarna Revsund och Ammerön uppkom helt naturligt efter min tidigare vistelse på platsen. Avgränsningen av intervjupersoner beror på att samtliga intervjuer måste utföras under två veckors tid. Valet av informanter grundar sig på mitt och min fasters kontaktnät, som i sin tur hjälpte till att hitta fler informanter. Spridningen av olika typer av informanter är barnfamiljer, jordbrukare, nyinflyttade och några som föddes på platerna.

I detta avsnitt kommer jag att förklara vilka metoder som jag använt vid insamlingen av materialet, huvudgrunden för denna uppsats. För att få en bra förståelse av hur det är att bo i Ammerön och Revsund, valde jag metoderna samtalsintervju och observationer.

Intervjuer

Jag har intervjuat sammanlagt sju personer. Tre av informanterna bor i Ammerön och fyra bor i Revsund. Samtliga informanter presenteras i kapitel fem. Det empiriska materialet består till stor del av samtalsintervjuer men också observationer av byarna, utförda som fältarbeten. En av informanterna är min faster som jag givetvis känner sedan tidigare, och hon har varit till stor hjälp med frågor och lokalisering i denna uppsats.

Jag tillbringade tio dagar i Jämtlands län, i byn Ösjö i Ammerön där min faster bor. Min intervjumetod var samtalsintervjuer. Beroende av vad som iaktogs och hände under fältarbetets gång, ställde jag frågorna utifrån vad jag observerat. Syftet med valet av samtalsintervjuer var att få förståelse för hur det är att leva och bo i Ammerön och Revsund, utifrån olika åsikter och perspektiv. Denna metod med informella samtal och observationer ger generellt bättre erfarenhet och uppfattning, än planerade och strukturerade intervjuer. Att kombinera intervjuer och observationer har gett mig ett material av högt informationsvärde, som hjälpt mig få kunskap och information om hur det kan vara att leva på landsbygden i Jämtland. Med hjälp av en röststyrd bandspelare vid samtalsintervjuerna kunde jag senare lyssna på de inspelade intervjuerna och transkribera dem till ett innehållsrikare material att analysera (Kajser & Öhlander 2011).

Observationer

Observationer genomfördes för att få en bild av vad människor annars tar för givet och inte berättar under intervjuer. Genom observation av vad som finns och sker i byarna kunde jag både ställa mer initierade frågor under intervjuerna men också kontextualisera det människor berättade för mig. Som främling och betraktare av det dagliga livet i byarna ökade min insikt om hur människorna på plats lever och verkar. Det finns skilda fenomen som jag försöker att belysa av det dagliga livet inom byarna, i olika situationer som jag väljer att betrakta som fysiska, sociala och kulturella sammanhang. Platsen är vald utifrån fysisk miljö, kriterier var landsbygd med långa avstånd till storstaden och litet utbud av samhällsservice, samt intresset för de sociala gemenskaperna och engagemanget som finns för att skapa förutsättningar att hålla byn levande. Mina observationer dokumenterades både under och efter fältarbetets gång. Genom mina iakttagelser kan en bättre bild ges av hur platsen och dess atmosfär ser ut och är skapad (Kaijser & Öhlander 2011).

3. Med vardagen i fokus

Ammerön och Revsund ses som platser med människor vars vardagliga och andra aktiviteter skapar kulturella processer. Exempelvis gemensamma lokaler som kyrkan, sockenstuga och hembygdsgård som formar människan, platsen och tingen. Enligt Massey (1994) kan platsen sägas agera, den skapas i interaktion mellan människors handlande och den materiella omgivningen. Tidigare generationers handlanden finns på platsen genom materiella uttryck. Det vardagliga livet kännetecknas genom platsens materiella existens och binder samman människor och plats till det vardagliga sammanhanget. Platsen och människorna skapar utifrån handlingarna

och kulturbyggandet sin '*identitet*' (Hansen & Salomonsson 2001; Gunnarsdotter 2005).

Vardagslivet i byarna kan sägas kännetecknas av '*gemenskap*' (community). Genom att förstå hur människor tänker om gemenskap synliggörs betydelsen. Cohen (1985) menar att begreppet har två betydelser, dels att medlemmar i en grupp av människor har någonting gemensamt med varandra, och dels att de skiljer sig avsevärt från medlemmar i andra grupper. Gemenskap innebär på så sätt samtidigt både likheter och olikheter. När utbyte sker med andra grupper blir den egna gruppen medveten om sin egen symboliska betydelse av gemenskapen (Cohen 1985). Erfarenhetsutbyte sker för att skapa något tillsammans, detta kan ske i olika '*medlemskap*', som då handlar om att kunna framträda som en fullvärdig medlem av lokalsamhället. Medlemskap, som det används här, ska förstås som en sorts glidande skala där den ena änden skulle kunna säga representeras av organiserade föreningsaktiva, som blir ett speciellt sätt att markera att man tillhör gemenskapen. I skalans andra ände finns ett otydligare medlemskap av kulturell och traditionell karaktär, till exempel grannsamverkan eller kompisgäng (ibid).

För att kunna bli medlem behöver personen/personerna bygga upp ett förtroende inom föreningen eller grannskapet. Här blir det egna deltagande i gemensamma aktiviteter viktigt, det är där man visar sin vilja att faktiskt delta i gemenskapen. För att beskriva värdet i ett medlemskap utgår jag ifrån begreppet '*socialt kapital*':

"[...]deltagandet i organisationsvärlden som skapar ett socialt kapital, som innebär att medborgarnas mellanhavanden kan bygga på förtroende för andra människor i samhället" (Putnam R 2001 s.8).

För att människor ska kunna samarbeta måste det finnas ömsesidighet och tillit. Grundtanken i att samarbeta är att det finns förtroende. På landsbygden finns det ofta flera kontakter som bygger på starka sociala normer, exempel är att det finns stark samhörighet mellan de som bor där och man strävar åt samma håll när man vill förändra. Det kan handla om vägbyggnation eller att skaffa en gemensamhetslokal. Detta kräver att man respekterar de underförstådda reglerna och förväntningarna som finns. Det sociala kapitalet i byarna måste upprätthållas och vidareutvecklas för att i slutändan tillsammans kunna hjälpas åt att vidareutvecklas och nå nya mål. Medlemmarna utgör en resurs för varandra. De kan på olika sätt underlätta och bidra till den egna verksamheten. Som resurs åt varandra blir förtroendet det sociala kapitalet, och blir både värdefullt och viktigt. I uppsatsen har jag har också använt begreppet socialt kapital för att peka på såväl formella som informella grupper. (Putnam 2001).

Det ekonomiska och kulturella kapitalet av har analyserats och behandlats av sociologen Pierre Bordieu som analyserar vad människor konfronterades med i vardagslivet, till exempel skola, fritid, jobb och familj. Det '*kulturella kapitalet*' kännetecknas av utbildning, men också av kulturens olika sidor och uttryck. Det kulturella kapitalet är exempelvis konst, musik och litteratur, men det kan också vara utbildning och förhållningsätt. Vardagslivet ute i byarna kan kopplas till kultur i form av byggnader och andra historiska värden som styr förhållningssätt och upprätthålls. Det symboliska värdet kan överföras till olika sociala sammanhang och tidsepoker utan närvaro av människor (Carle 2010). Det '*ekonomiska kapitalet*' är tillgången till pengar och kapital. Detta kan till exempel synas vid husköp och bestämma marknadsvärdet på huset i jämförelsen mellan en plats och en annan. Den ekonomiska tillgången

kan ses utifrån materiell tillgång och kan spegla vad man själv äger eller äger tillsammans, till exempel gemensamt ägande i byalaget. Det kan också spegla den egna verksamheten man startat, för att skapa den ekonomiska tillgång som behövs för att verka där man vill leva och bo. Så kan ett värde skapas både kulturellt och ekonomiskt (Ibid).

Olika sätt att se på landsbygden

I landsbygdskommitténs slutbetänkande finns en omfattande diskussion kring hur landsbygden kan hållas levande. I diskussionen att landsbygden hotas av en sönderbruten ordning på gränsen till kaos, detta genom en metafor (jfr. Ehn & Löfgren 2008). Föreställningar och uppfattningar finns om hur den materiella och sociala världen människor lever i *bör* vara. Ordning står för den normalt fungerande världen. Landsbygden kan betraktas som kaos då den inte fungerar på det sätt politiken eftersträvat. Människor som bor i byarna och förlorar delar av sin samhällsservice kan uppleva kaos, men med tiden kan det var så att man vant sig vid avsaknaden och därmed etablerat en ny ordning i byn. Kaos och ordning blir därmed relativa begrepp, som används för att sätta ord på samhällsutvecklingen (Ehn & Löfgren 2008).

Ett annat begrepp för att förstå hur makten i samhällsutvecklingen fungerar är genom interaktiv samhällsstyrning '*governance*'. Vilket innebär att makten är fördelad på flera olika nivåer, till exempel EU, Regionförbundet, Landsting och kommuner. Genom delegeringen blir också privata aktörer, företag och organisationer delaktiga i att en bättre samverkan ska ske. Vid olika lagändringar och för att implementera det som faktiskt behövs inom området där människor verkar, krävs samverkan. När makten är fördelad på detta sätt innebär det att staten inte är lika stark. Vissa intressen kommer fram genom

samverkan på flera olika nivåer, men vissa intressen kan falla mellan stolarna när makten är så utspridd. I vissa fall kan till exempel olika grupper och minoriteter påverkas negativt istället för att få hjälp, grupper med mindre maktinflytande (Hedlund & Montin 2009).

4. Bilden av landsbygden i kris

Under årtionden har landsbygden diskuterats i media med ord som nedgång och kris, samtidigt som människor inte bara har fortsatt att bo och leva där, utan många också gjort stora insatser för att fortsätta hålla bygderna vid liv. Jämfört med städerna är levnadsförutsättningarna tveklöst olika, men frågan kvarstår, befinner sig landsbygden verkligen i en kris?

Medias bild av landsbygden i kris är något som går att se genom en sökning på internet. Sveriges landsbygd och landsorten har problem, journalisten Patrik Kronqvist (2014) menar att vi måste ta det på allvar och frågorna måste lyftas politiskt. Om inte detta sker kan det bidra till att det i Sverige blir för stora skillnader mellan stad och landsbygd. En anledning till att den offentliga servicen försvinner är att kommunalskatten är hög i vissa delar av landsbygden (Kronqvist 2014). När servicen försvinner i byarna finns ingen som kan ta hand om den äldre generationen. Då de unga väljer att flytta till staden. Att bo och leva på landsbygden innebär att människorna där alltid måste vara vaksamma mot försämring, säger Åsa Stenström i sin blogg. Skolor, affärer och vårdcentraler är en del av servicen som idag försvinner från landsbygden (Stenström 2010). Det finns en gråzon av landsbygdens nedläggningar, menar Po Tidholm i tv-serien *Resten av Sverige*. Han menar att landsbygden sakta dör ut. Tidningarnas lokalredaktioner har stängts, vilket innebär att viktig information inte

når ut. Polisstationer och närpolis har försvunnit i rask takt. Detta gäller även ambulansen. Det kan ta upp till en timme i väntetid innan den når landsbygden och när du ska till det som tidigare var närmaste akutmottagning kan den ha rationaliserats bort. Samma sak gäller den kommersiella servicen, som många småorter brottas med. Ingen hänsyn visas. Saknas lönsamhet saknas också viljan att upprätthålla grundläggande servicefunktioner (Lundberg 2016).

Lugnet efter eller före stormen

Jag tittar ut genom mitt fönster från gäststugan i Ösjö, idag ska jag göra min första intervju, vad som väntar mig har jag ingen aning om. Det enda jag vet, är att jag skulle vilja bo här, skapa mitt eget liv och få tillgång till den fantastiska natur som omger mig. Tanken om att landsbygden är i kris på denna plats, är något jag inte ser eller känner av just nu. Lugnet infinner sig, ett kompakt lugn och en tystnad som är svår att hitta på någon annan plats jag känner till. Ingen trafik som får mig att öka takten för att hinna med den storstadsrytm som finns i exempelvis Uppsala. Visst har staden sin charm, men det är inget jag saknar när jag befinner mig på en plats som fångat mitt hjärta med storm. Citatet nedan får mig att tänka på att landsbygden inte alls vore densamma om man strävade mot att bli identisk med staden.

”De som bor och arbetar i landsbygderna ska ha samma möjligheter till ett gott liv som medborgarna i resten av Sverige. Landsbygderna ska ha samma förutsättningar att utvecklas som andra delar av vårt land.” (SOU 2017:1 s.1)

I citatet från landsbygdskommitténs betänkandekan vi ana att det framför allt är de sociala, kulturella och ekonomiska förutsättningarna som anses problematiska och kanske inte uppvägs av det som oftast räknas som landsbygdens företräden: närhet och tillgång till naturen.

5. Den fungerande vardagen

Det finns många skäl till att man hamnar på olika platser i landet, en del människor stannar där de är födda, andra ger sig av och vissa återvänder senare i livet till sin hemort. Min faster Linda Nilsson, var en av dem som återvände till Jämtland i vuxen ålder.

”Om vi bad om hjälp så hjälpte vi tillbaka” säger Linda och lyfter därmed fram den gemenskap och sammanhållning, som ofta framhålls som en av landsbygdens styrkor. Samtidigt är medlemskapet i bygemenskapen inte alltid självklar. För inflyttade, som min faster, kan det ta lite tid att lära känna folket och komma in i gemenskapen. Det kan ta tid att skapa sig ett socialt kapital, där förtroende måste växa fram ömsesidigt. Medlemskapet kommer genom engagemang och aktivitet. I medlemskapet krävs en kommunikation med andra deltagare i gruppen, liksom tydliga uttryck för förtroende för varandra. Vad medlemskapet handlar om, de aktiviteter som utgör dess kärna, påverkar vilken typ av engagemang som krävs. Det kan ta olika lång tid att ta del av medlemskapet och det kan också vara synligt eller mindre synligt utåt. Senare blir det sociala kapitalet informellt, och därmed också medlemskapet (Putnam 2001).

Jag sätter mig i bilen och vrider om nyckeln, det är alldeles vitt ute och någon enstaka minusgrad, men småduggar samtidigt. När min faster flyttade in här hade hon fått kontakt med några personer genom sin pappa, som har en stuga i Revsund. Därmed kom hon i kontakt med Revsunds byalag. Hon nämner att man måste tvinga sig själv att vara lite öppen för att få kontakter och att detta skedde innan de flyttade till Ammerön. Huset som Linda bor i är stort och vitt. Min

gissning är att det är byggt på 1800-talet och bredvid huset finns det ett hus på vardera sidan, som flyglar till huvudbyggnaden. Dessa går i färgen grönt med vita knutar och bredvid en av flyglarna finns det en liten ladugård för fåren. När familjen hade flyttat hit upplevde de att det tog väldigt lång tid innan de togs på allvar, att de verkligen hade flyttat hit. När fårproduktionen med de 13 fåren och höintaget började fungera då kände de sig väl integrerade. Familjen deltog på vägföreningsmötet där de kände att nu hade man fått ta del av öns gemenskap. Deras situation är lite speciell eftersom Lindas man har väldigt svårt att lära sig svenska och än idag har han svårt med språket. Med tiden har emellertid grannarna anpassat sig till att han helst pratar engelska, vilket Linda tycker är väldigt kul, eftersom också detta bidragit till gemenskapen.

Vi tar en promenad, det är plusgrader ute när vi promenerar fram på den isiga gatan och jag har inga broddar i skorna, men det har Linda. Jag tänker för mig själv att jag framstår som en riktigt dålig friluftsmänniska, där jag hasar mig fram för att inte trilla omkull. Samtidigt har jag inspelningsmaskinen i handen, och vi börjar vårt samtal när jag tycker på play. Innan Linda flyttade till Ammerön bodde hon och familjen i Australien. Lindas mamma är från Mattmar i Jämtland, och därigenom fanns tanken om att flytta hit. Lindas pappa har en stuga i Revsund och när han en dag skulle köpa skog i Ammerön fick han möjligheten att köpa till ett hus. Det var då Lindas pappa började övertalningen om att familjen skulle flytta tillbaka till Sverige, till det hus som följde med marken för en extra slant.

”Detta skedde under tryck ett antal år. Han marknadsförde huset, men vi var inte redo” berättar Linda.

Linda och familjen reste på besök till Sverige och åkte till Jämtland för att besöka resten av släkten. Huset var fortfarande inte sålt, så Linda och familjen åkte och tittade på huset. Hon nämner att huset och platsen passade den livsstil som de eftersträvade, och det var anledningen som motiverade dem att flytta till Ösjö i Ammerön. De var således medvetna om att de flyttade till en plats med gles samhällsservice.

Under min tid i Ammerön träffade jag informanter med olika intressen och livsstilar, men jag ville verkligen veta hur det är att ha familj och bo i glesbygden. Då kom jag i kontakt med Monika Hansson som är född i Stockholm, men 2004 flyttade till Rind på Ammerön. Innan familjen Hansson flyttade till Rind hade de bott i Bräcke under 3 år. När Monika flyttade från Stockholm sa hon till sin man att hon ville bo där det fanns bussförbindelser, men hon har än idag inte åkt med bussen en enda gång. Familjen bor på en gård som Monika och hennes familj tog över från släkten 2009. Monika själv arbetar som förskollärare i Gällö, några mil bort. Släktgårdar har ofta en kulturell koppling, och visar på en långvarig anknytning till bygden. Att ta över släktgården bidrar ofta till att medlemskapet blir lättare, eftersom släkten funnits i byn sedan tidigare.

En annan del av medlemskapet

En person som vet mycket om Ammerön och är väldigt engagerad i byn är Mats Eriksson. Under kaffepratstunden berättar Mats att han är född i byn Ösjö och har arbetat under hela sitt liv inom TV och kommunikation. Idag är han pensionerad och engagerar sig mycket i olika föreningar, en av dessa är Ammeröns byalag. Som infödd på landsbygden medföljer engagemang i olika sammanhang naturligare och det sociala kapitalet kan sägas vara större än för den som är inflyttad. De inflyttade behöver ofta tid att vänja sig vid hur

människorna på platsen lever och verkar samt för att skapa förtroende mellan inflyttade och de bosatta (Putnam 2001). Därför kan det ta längre tid att bli medlem i den gemenskapen som finns på platsen, i och med att man inte vet vad man har gemensamt. Detta sker inte bara på denna plats utan är säkert en generell del av landsbygden till skillnad mot i stadsmiljö, där du kan välja att förbli anonym. Exemplet med min faster gör att medlemskapet blir tydligt, men kan sättas in i ett större sammanhang än bara de två byarna i Jämtland (jfr Cohen 1985).

Familjen Kerstin och Gustav Hylén hamnade i Revsund av en slump. Båda två är lärare men med olika inriktningar. Kerstin är hushållslärare och kommer från Östersund, Gustav är improvisationspedagog och kommer från Södertälje.

”I storstaden kan man bo i ett hus med jättemånga människor, men du känner inte en enda en. Man kommer människor nära som man aldrig skulle umgås med i stan, här tvingas man umgås, vilket kan vara väldigt berikande. Man får en bredare förståelse för hur människor tänker, och vilka förutsättningar man själv har,” berättar Kerstin.

En gång i tiden bodde familjen i Göteborg under tiden Gustav pluggade till lärare. En period arbetade de också på en fäbod och gjorde en försenad grönavågen¹. På fäboden skötte de kor, tillverkade ost, smör och grundade tanken på att bo på landet. Kerstin längtade hem och hon saknade framför allt vintern. Hos Kerstin och Gustav finns ett tydligare ideologiskt resonemang om landsbygdens fördelar:

---

¹ Avser en trend under 1970-talet. yngre människor ville från storstäderna till mindre orter och leva ett enklare liv närmare naturen. Källa: <https://urbanutveckling.se/ordlista/ghi/grona-vagen>

”Det är ett problem att inte folk får plats i storstaden, det är ett jätteproblem för alla ska dit. Jag känner att det är helt fel resonemang, det är helt fel resonemang! Det är ju inte där framtiden finns det är ju här, här finns hur mycket plats som helst! Det är bara sätta igång.”
Berättar Kerstin Hylén.

Att de just hamnade i Revsund var en slump. De satte in en annons om att de ville hyra ett hus i Jämtland, för att sondera terrängen som Kerstin säger, och då blev det Revsund. De har bott här sen 1993 och utgör exempel på hur glesbygdsbor både kan och vill – och ibland kanske måste – utvidga sina verksamhetsfält för att förbättra försörjningen. Den oordning eller kaos, som hotar genom att jobben inte är förankrade på platsen ordnas genom att man skapar sina egna arbeten (jfr Ehn & Löfgren 2008). Idag driver Gustav en musikstudio hemma. Innan arbetade han som lärare 6 mil bort på en skola och det blev väldigt mycket resande. Han ville skapa en verksamhet hemma, så att folk kunde komma dit och han slapp resorna. Han byggde upp verksamheten, och när man jobbar med musik, berättar Gustav att det är skönt att gå in i en bubbla. Med anledning av detta kan gästerna sova över när de använder studion. Kerstin har jobbat som lärare väldigt länge och hon säger att hon kanske gjort det lite för länge. Hon började jobba med mat vid sidan om läraryrket 1995, med catering till kalas, begravningar och andra kyrkliga evenemang. Hon kände att det blev väldigt mycket, speciellt på somrarna då hon egentligen var ledig från skolan. Till slut blev det en brytpunkt berättar hon, då det blev svårt att hålla isär skolan och matlagningen. Då bestämde sig Kerstin och tog kontakt med Eldrimner². Hon gick flera kurser och ville inrikta sig på surdegsbröd och man byggde om hemma för att skapa

---

² Nationellt resurscentrum för mathanverk. Källa: <http://www.eldrimner.com/om-eldrimner/>

ett gårdsbageri. Paret Hylén berättar att man inte kan förlita sig på en enda verksamhet när man bor som de gör, det är för tunt. Man måste ha flera olika kunskaper och kompetenser. Gustav producerar öl sedan 5 år tillbaks och paret anordnar kurser i brödbakning, matlagning och öltillverkning.

”När man bor långt ifrån en tätort så finns det många möjligheter, faktiskt precis där man bor. Det skulle vara helt värdelöst att transportera sig till en tätort varje dag, vi har så otroligt många tillgångar här” berättade Kerstin.

Sören Nilsson är inte född i Revsund utan kommer från en by sju km därifrån. Det var genom bekanta som han flyttade hit. Det fanns aldrig någon fundering om att bo i staden, utan det var landsbygden som gällde. Att pendla 5 mil varje dag var inget problem, det var viktigare att bo där man ville, berättar Sören. Det som lockade Sören mest var jakten och fisket, först kom jakten men med åren tog fisket överhand, eftersom det är så okomplicerat. Man kunde gå ut själv och fiska när man kände för det. Jakten kräver ofta ett helt jaktlag, berättar Sören.

Nedgångna hus och bostadsbrist

Det är alldeles för långt att gå till Nor från Ösjö och jag väljer att ta bilen till de olika byarna på ön. På min vänstra sida följer Ösjön och jag ser ett hus som är övergivet och tomt, på väg att förfalla. Jag tänker på vad Mats berättade för mig, att det inte fanns så många tomma hus på ön, och om det hade funnits bostäder hade folk kanske flyttat hit. Han pratade om detta nergångna hus, att det var dumt att ägaren lät det förfalla eftersom så många frågat om det var till salu. Jag saktar in vid det stora gula huset och suckar för mig själv, här kunde jag kanske bo i framtiden? Buskarna har tagit över trädgården som fanns en gång i tiden. Det sitter en planka för dörren så att inte

folk ska gå in i huset. På ett påtagligt sätt blir huset ett uttryck för den landsbygdskris som benämns med ord som 'utflyttning', 'avfolkning' och 'utglesning'. Samtidigt väcker huset hos mig till livs en dröm om ett annat liv än det min urbana tillvaro öppnar för. Jag minns min fasters röst som sa att det var bråttom om huset skulle räddas, även om takstolarna fortfarande såg ut att vara i bra skick. Det finns ett stort rött hus bredvid det gula huset. En gång i tiden var det säkert där man bodde innan man byggde det gula huset, och det är väldigt förfallet. Gardinerna som hänger för fönstret har börjat ruttna och hänger i trasor. Fasaden har börjat skifta färg och börjat anta en svartbrun färg istället för rött, fönsterglasen har spruckit eller saknas.

Jag trycker på gaspedalen och åker förbi ett bebott och välskött hus på min högra sida, därefter finns en gammal bondgård som Mats berättade om, en av de sista bondgårdarna på ön, idag nerlagd. Förr fanns det djur i vartenda hus och ladugård, idag finns flera gårdar med hästar, men det är bara min faster som håller får. Mats nämner att det inte har förändrats så mycket på ön i alla fall, eftersom det finns bönder från Revsund som brukar markerna på Ammerön, och därmed bidrar till öppna landskap. Bönderna som brukar marken i Ammerön är Lars Svensson och Johan Horneij samt hans pappa. Johan har bott i Revsund hela sitt liv på en bondgård, det är en gammal släktgård och de har haft djur under hela Johans uppväxt. I framtiden vill Johan ta över gården och fortsätta att ha djurhållning. Johan trivs och vill bo kvar. Möjligheter till en rimlig utkomst öppnar bygden som en plats där framtiden kan realiseras. Idag brukar Johan och hans pappa inte mer än 30 hektar mark, vilket Johan tycker är synd eftersom familjen gärna skulle velat ha mer mark, men det finns inte. Han berättar att man inte kan göra så mycket eftersom det inte finns mer

jordbruksmark tillgängligt. På andra sidan om min fasters gård är det Johan som brukar marken. Den andra bonden som finns i Revsund och brukar mark i Ammerön är Lars. Han flyttade från Gällö till Revsund när han var ett halvt år gammal, hans mamma fick ta över släktgården 1960. Hans pappa körde taxi men slutade när de började med mjölkkor och skogsproduktion. Idag har Lars köttproduktion av rasen Charolais, och arbetar som entreprenör. I entreprenaden finns hjullastare, jordbrukstraktorer, lastbil, en grusgrop och ett sågverk, Revsunds trä. Han äger några hektar egen jordbruksmark, men han arrenderar också en del mark inom 2,5 mils omkrets. Därmed arrenderar han även mark i Ammerön, i byn Rind.

En gång i tiden fanns det bensinmack, bageri och café i Revsund, detta var under 60-talet innan Sören Nilsson bodde här. Han berättar att byn har förändrats väldigt mycket under åren, att det till exempel flyttat in fler ungdomar. Inflyttningen av yngre har kunnat ske genom att de unga har kontakter i byn eller har svarat på bostadsannonser. Han tror att det kanske kan bli tillökning inom en snar framtid, så att byn kan leva vidare. Sören berättar hur viktigt det är att affären och banken i Gällö kommer att få vara kvar, eftersom det skulle bli väldigt långt att åka annars. Han säger att de som bor här trivs, dessutom är det en avsevärd skillnad på huspriserna här om man skulle jämföra med Östersund. Skillnaden på huspriserna i landet skapar ekonomiska förutsättningar för människor att kunna äga ett hus på landsbygden. Sören tror att det är en av anledningarna till att ungdomarna också flyttat hit, eftersom det bara är 45 minuters resväg till Östersund.

”Här kan du få ett hus för 200 000 – 300 000 kr samma hus i Stockholm kostar 3 000 000 kr eller mer. (sic)” Berättar Sören Nilsson

Buss och taxi

Jag fortsätter min bilrunda på ön. Idag finns det endast en skolbuss på Ammerön, som Monikas och min fasters barn åker med, de enda barnen som bor på ön. Skolbussen kan ses som en kontaktväg mellan de olika byarna och barnen. Mats berättade att förr i tiden åkte man med mjölkbussen, man fick följa med när mjölken skulle hämtas, när man skulle ta sig till skolan eller in till Revsund. Idag står denna buss på ett fordonsmuseum vid Brattbytorpet och utgör ett slags minnesmonument över en tid då förutsättningarna för ett liv på landsbygden var annorlunda (Hansen & Salomonsson 2001).

Johan är ofta uppe vid Brattbytorpet där han meckar med gamla fordon. Efter min intervju med Johan föreslog han att vi skulle åka upp till museet, vilket jag inte tackade nej till. Museet är för gamla fordon men också andra saker som har motor. För mig var det som att komma till himmelriket, jag blev helt i extas av att se dessa gamla klenoder. Det finns inte bara gamla fordon på platsen, de har också inrett en gammal mack till hur den såg ut förr. Johan berättade om några utvalda fordon, han visade mig även den gamla mjölkbussen från 1950-talet, som rustats upp så att den såg ut som ny. Detta är samma buss som Mats berättade om, som hade linjesträckan Nor – Revsund.

(Mjölkbussen, 2017 Fotograf: Matilda Schmidt)

I Revsund har kollektivtrafiken försämrats, berättar Gustav och Kerstin Hylén. Idag finns bara skolskjutsen om du ska till Gällö. När Kerstin och Gustavs barn bodde hemma åkte en av dem taxi på morgonen, för att hinna med bussen från Gällö till Östersund. Med tiden har transportnätet nedrustats än mer, berättar Kerstin. Idag är det omöjligt att klara sig utan bil, tidigare gick det att beställa kompletteringstaxi två gånger i veckan. En garanti som kostade lika mycket som en bussbiljett men inte längre finns kvar idag.

Föreningslivet

Mats berättade om sitt engagemang i många olika föreningar, bland annat om Ammeröns byalag där han idag är ordförande och har suttit

med i 10–15 år. Han säger att det är svårt att få folk att engagera sig och det gäller inte bara byalaget på Ammerön. Mats sitter även med i Lions där det är lika svårt att hitta nya engagerade medlemmar.

”Vi är samma gubbar som får hålla på med det här nu då, år efter år.”

Säger Mats Eriksson. Medlemskapet i föreningslivet kan ses som uttryck för den formella sidan av att vara en del av en lokal gemenskap. Kanske inte så mycket för vad man åstadkommer som för den tydliga signaleffekt ett föreningsmedlemskap har. Föreningsverksamhet utgör en social arena för konstruktion av gemenskap (Cohen 1985).

Exempel på aktiviteter som byalaget arrangerar är den fest som går av stapeln på hösten då flera av öborna samlas, äter och umgås i bystugan som finns i byn Nor. Byalaget anordnar också filmvisning ett par gånger om året, även om filmerna redan har visats på tv. De anordnar även en stor pimpeltävling som är väldigt uppskattad och den mest besökta aktiviteten byalaget har. Upp till 50–60 personer kan delta i tävlingen. Under sommaren anordnas Ammeröfestivalen dit artister kommit tillresta och uppträder, fast med tiden har denna festival blivit mindre. Det beror främst på att det händer andra saker runt omkring på andra platser. Mycket av det som anordnas av föreningen sker i bystugan, som en gång i tiden byggdes för att det fanns så mycket barn på ön. Huset byggdes för att kunna hyras ut till kommunen, som tillhandahöll dagisverksamhet i huset. På så vis betalades husets kostnader genom att kommunen nyttjade huset, bara driftkostnaderna för bystugan återstår. Mats berättar att de ibland hyr ut stugan till folk som vill ha fest eller ska anordna möten.

Linda är medlem i byalaget genom att betala en medlemsavgift, det är byalagets stödavgift. Linda berättar att man är välkommen även fast man inte är medlem. Familjen har under sin tid i Ammerön hunnit

vara med på några av middagarna som hållits på hösten, sedan eftersträvar de också att hinna med att gå på filmvisningarna i bystugan. Linda fortsätter berätta att det finns flera olika byalag runt omkring, men de ligger inte i Ammerön. De finns byalag även i Gällö och Revsunda. Det som Linda nämner som intressant är att både Ammerön och Revsund tillhör Gällö postkodsmässigt och geografiskt. Ett tag stöttade hon alla tre föreningarna och kände att hon kunde tillhöra alla tre byalagen på olika sätt. Styrelsen i Ammeröns byalag, och även de bofasta överlag, är både en och två generationer äldre än Linda, därför tror hon att byalaget kanske står inför en kris. Vilket beror på att det inte finns så många bofasta på ön och att det är mycket som redan händer, speciellt när man har barn, nämner Linda. Aktiviteter runt barnen och skolan är något som pågår hela tiden, ett exempel är att barnen får poäng i skolan om de åker slalom eller skridskor på fritiden. Samtidigt är Linda även engagerad i vägföreningen i Ammerön, där hon sitter som ordförande. Hon upplever att det ibland kan vara svårt att hinna vara med på allt som ordnas och hinna med att engagera sig i alla olika föreningar och aktiviteter som finns, inte bara på ön, utan även barnens aktiviteter genom skolan i Gällö etc.

Monika är också med i vägföreningen i Ammerön och hon berättar att man ses vartannat år och äter smörgåstårter. Vägföreningen är ett tidigt exempel på den typ av civilsamhällesorganisation, som nu blivit allt vanligare i takt med att såväl offentlig som privat service glesats ut. Att vara föreningsengagerad är inget man gör enbart för sin egen skull, utan ofta uppträder som något man kan känna sig tvungen att bli en del av för att få saker gjorda. Exempel är vägföreningen, där det blir avgörande för att ha en fortsatt bra väg (Hedlund & Montin 2009).

När man bor såhär, berättar Monika, beror det ju på att man vill vara ifred, det finns möjlighet att engagera sig men hon säger att det är mycket ändå. Barnen har många aktiviteter, då får man skjutsa och när man bor såhär blir man tvungen att välja bort vissa av aktiviteterna. De äldsta barnen har gått på fotboll och nu går hennes dotter på dans. På vintern händer andra saker i och med snön och då blir det mycket slalom, som Monika också tycker är väldigt roligt.

”Man får välja, man kan inte vara med på allt” berättar Monika.

Gustav och Kerstin Hylén har tidigare varit väldig engagerade i Revsunds byalag, Kerstin har suttit i styrelsen i 10 år och Gustav i 5 år. Idag sitter andra personer i styrelsen. När Gustav och Kerstin flyttade till Revsund startades ett föräldrakooperativ i Prästgården, där hölls det dagis i många år som styrelsen drev. Kyrkan bestämde sig senare för att sälja Prästgården och föräldrakooperativet blev tvungna att avveckla. För ca 20 år sedan bestämde en handfull människor i byn att de ville starta upp ett projekt och skapa en gemensamhetslokal i Revsunds byalag. Lokalen skulle fungera både under sommar- och vintertid. Byalaget sökte EU-medel för att bygga om en gammal loge som redan fanns i byn. Projektansökan beviljades och ekonomiska medel blev tillgängliga för ombyggnation. Bygget genomfördes under några års tid och byggnaden vinterbonades i undervåningen. Idag är gemensamhetslokalen en fantastisk byggnad som används till många aktiviteter i byn, nämner Kerstin. Byggnaden har två våningar med ett fullutrustat kök och sommartid kan hela byggnaden nyttjas. Eftersom övervåningen inte är isolerad får man träffas på undervåningen vintertid. På så sätt fick logen en dubbel funktion i gestaltningen av en bygemenskap. Först genom att samla människor kring själva upprustningsprojektet och senare som en allmän samlingsplats. Att sakna en samlingslokal kan uppfattas som "kaos", att tillsammans i

bylaget skapa möjligheter att träffas kan ses som en "ordning" i bygden (Ehn & Löfgren 2008).

(Logen, 2017 Fotograf: Matilda Schmidt)

När Revsunds byalag hade renoverat klart logen handlade mycket av det återstående arbetet om att få Logen att bära sig ekonomiskt. Byalagets arbete handlade om att hyra ut lokalen, hitta lämpliga bidrag att starta verksamhet runt Logen och som gjorde lokalen attraktiv för byn. Den lokala gemenskapen blir därmed beroende av att det finns personer som engagerar sig extra, genom att skapa förutsättningar för den (Cohen 1985).

Logen, som gemensamhetslokalen i Revsund heter, har bidragit till att människor kan mötas, anordna aktiviteter och evenemang

tillsammans. Det har varit både teater- och musikevenemang på logen, tanken är att människor ska kunna mötas runt olika intressen. Kerstin berättar att det är viktigt att det finns sådana mötesplatser i byarna bygemenskapen blir oftast bättre om en sådan samlingsplats finns. Byar som haft möteslokal länge har oftare tradition med att ordna evenemang. Kerstin och Gustav hyr ofta Logen genom sitt företag Bakgården och anordnar både restaurang och julbord.

Idag handlar mycket av arbetet i Revsunds byalag om grannsamverkan, inte för att de haft några allvarliga tillbud eller kriminalitet, utan för att förbygga. Tanken är att byn tillsammans ska arbeta för att presumtivt motverka kriminalitet och varna varandra i byn. En polis ska komma och informera om grannsamverkan i praktiken men det handlar också om att hjälpa polisen, nämner Gustav. En annan som också varit engagerad är Lars Svensson som suttit med i styrelsen för byalaget i Revsund, men idag har han inte längre tid att engagera sig där. Lars berättar att det tillkommit många nya och yngre i styrelsen och det fungerar bra, för de har många nya idéer. Det har kommit in nya styrelsemedlemmar som har intresse av skoter och vill utveckla detta även till en aktivitet under sommarsäsongen. Kerstin och Gustav nämner att de inte ens tänkt på detta tidigare.

Andra intressen och aktiviteter som finns i Revsund är grötkväll och en isbana för skridskoåkning. Kerstin säger att det egentligen borde vara ett större evenemang runt skridskobanan, en granne plogar banan varje år och får lite bidrag ifrån kommunen. Arbetet runt skridskobanan är ideellt, ibland kanske det bara kommer tre besökare. Att viga en hel dag åt att hålla våffeljärnet i full beredskap går inte om det bara kommer tre besökare. Kerstin säger att hon tror att om man har tålamod skulle det säkert gå att utöka antalet besökare, eftersom

det är ett så otroligt fint utflyktsmål. Revsund har en samlingssida på Internet för bygden, där samlas allt som finns att berätta om byn, från byns olika företag till olika aktiviteter.

Gustav är också engagerad i Revsunds kulturförening, som bildades för att folk är så heterogena, nämner Gustav. Han tyckte att det var knepigt att arrangera kulturevenemang på Logen, eftersom det fanns ett ointresse i byalaget. För Gustav är musiken livet, men inte för alla, därför startades kulturföreningen. Aktiviteter som anordnas är konserter i Logen och ibland i kyrkan, teater och föreläsningar. Föreningslivet i Ammerön och Revsund pekar på att det finns ett rikt föreningsliv som speglar de mångfacetterade intressen som människor i byarna har. Detta når även ut till människor utanför byarna, som kommer för att ta del av de engagemang och aktiviteter som anordnas i Ammerön och Revsund.

Jakt- och fiskeintresset

Andra intressen som finns i Ammerön och Revsund är jakt och fiske. Mats och hans sambo är de enda som är intresserade av jakt i Ösjö medan i Ammerön finns det flera jaktlag. Mats engagerar sig i älgskötselområdet där det görs upp planer på 3 år genom inventeringar. I Ammerön finns en mycket stor tilldelning av jaktkvot på älg, som ett resultat av att det finns för många älgar per hektar mark. I Mats jaktlag är det bara folk från Stockholm som ingår utöver honom själv och hans sambo. Monikas man är också intresserad av jakt och är med i Rinds jaktlag på ön, där han varit med i tre år. Monika själv är inte så intresserad, men går ofta och hälsar på jaktlaget ifall det skjutits något djur. Hon tycker att det är synd att fruarna inte är med någon gång, och att jaktlaget bara består av karlar. Linda berättar att hon tycker att jakten sker på ett ansvarsfullt sätt och det är många på ön som har fiske och jakt som hobby. Jakten fungerar

väldigt bra enligt Linda och hon ger exempel från familjens fårgård. Vid några tillfällen har jakthundarna kommit in på gården och blivit distraherade av fåren, något som har löst sig på ett väldigt bra sätt. Hon nämner att inget får någonsin har kommit till skada. Det finns även björn på ön och när jägare vet att det strövar omkring björn i området brukar Linda få informationen i god tid, för att hinna stänga in fåren i ladan och kunna skydda dem.

Fisket är också en stor del av fritiden här i byn, berättar Linda. Det är många som fiskar och är med i fisketävlingen som Ammeröns byalag anordnar. Många återvänder hem regelbundet sedan barnsben och det är ett intresse som man får blodad tand av, nämner Linda. Johan är intresserad av fisket men han säger att tiden inte riktigt räcker till. Han berättar att det är full rulle hela tiden och att han jobbar 100 % i skogen och även driver jordbruket hemma på gården med sin pappa.

Här är det närheten till naturen som framstår som den viktiga tillgången, samtidigt som såväl älgjakt som fiske också är aktiviteter som konstituerar lokal gemenskap (jfr. Hansen & Salomonsson 2001).

En annan som gillar jakten och fisket är Sören Nilsson i Revsund. När han flyttade till Revsund var det först jakten som var ett stort intresse men med tiden tog fisket över. Vid jakten är man till större del beroende av andra eftersom man är ett lag, berättar Sören. När man fiskar är man ofta ensam och inte beroende av andra, jag går ut och fiskar när jag har lust, säger Sören. Jaktmark är inget som Sören äger själv, han arrenderar mark i den byn han är född i. Fisket sker i Revsundssjön i kombination med att grilla. Sören säger att det finns de som inte är lika nördiga som han, andra kan tänka sig att göra andra saker när de är utomhus, som att sola och äta. Under åren har Sören byggt en kokvagn så när han är ute och fiskar lagar han maten utomhus, men uppskattar att njuta av andra saker också. Förr var man

bara ute och letade fisk och var inte så social, man var mest själv och letade efter den stora fisken, berättar Sören. Sörens dotter som inte alls är intresserad av att fiska, satte pappa på plats, säger Sören. Hon drog upp jättefisken, vilket är ett kul minne både för henne och mig. Traditionellt brukar Sören, barn och barnbarn lägga ut isnät som är lite speciellt, då man lägger nätet under isen. För Sören är det viktigt att hans barn har fått lära sig fiska, både sommar och vintertid, detsamma gäller även jakten så att de inte ska svälta ihjäl vid en eventuell kris. Sören ser det som en utbildning bakom nöjet för sina barn och barnbarn, samtidigt som det är en tradition och viktigt att det förs vidare. Han berättar att det inte är så många som kan lägga isnät och att det är något som man måste lära sig, men när man kan är det ingen konst.

6. Vägar framåt

I Revsund berättar Kerstin och Gustav Hylén om kommunens engagemang, men nämner också att Bräcke kommun är fattig. Gustav berättar att han tycker att det är bra med en liten kommun, att man får en nära kontakt med kommunens tjänstemän. Det kan dock vara svårt att få den kunskap och hjälp man söker efter och att hitta rätt kompetens inom alla områden inom kommunen. Kerstin och Gustav påpekar att man tillsammans har lyckats skapa en uppskattad gemensamhetslokal i byn, men de saknar dock en del nödvändig service, som de får engagera sig själva för att kunna få. De berättar att det finns pengar att söka genom Leaderprojekt, men att det är en krånglig process. Detta är en del av governance där fördelningen av tillgångarna är utspridd inom flera olika nivåer. Leaderprojekten är en del av Landsbygdsprogrammet som har decentraliserats för att på ett lättare sätt kunna hjälpa till lokalt med vad som behövs just på den platsen. Invånarna på landsbygden ska kunna söka pengar för att

genomföra olika projekt, det som anses behövas på lokal nivå. Vissa intressen prioriteras, medan andra projekt inte gynnas lika mycket. Försök har gjorts att tillgodose olika intresseområden ute på landsbygden, där statlig inblandning inte ska ske, där samhället ska vara självorganiserande (Hedlund et.al. 2009). Många handläggare på Länsstyrelsen sitter och granskar ansökningar, för hur stora belopp som helst, säger Kerstin. Det finns en frustration att lokala satsningar tar lång tid. När det istället bara borde hända någonting snabbt! Detta upplevs som negativt, menar både Kerstin och Gustav. Den kommunala servicen är också något som fattas i byn. Kerstin och Gustav får åka ganska långt för att kunna ta del av den service de behöver. Det som brukar benämnas som det offentliga tillbakadragande blir särskilt tydligt i småorter, där servicenivån redan från början är låg. Detta har inneburit inte bara att civilsamhället fått ta på sig ett större ansvar, utan också att det civilsamhället traditionellt alltid gjort har blivit viktigare och mer synligt. Civilsamhället får ansvara för sin del och strukturera sin egen framtid genom att försöka göra sin röst hörd. Alternativt organisera sig för att skapa det som behövs på just den platsen (ibid).

Det mesta av serviceutbudet finns i Gällö idag, ca 1 mil bort, som dagis, affärer och postkontor. Förr i tiden kunde man köpa tågbiljett på tågstationen, Gällö var som en ministad, berättar Kerstin. Allt har centraliserats med den utveckling som skett, förr fanns det ett decentraliseringstänk runt 70- och 80-talet fortsätter Kerstin, men den tanken finns inte kvar längre och det är något som de anser är skrämmande. Kerstin menar att framtiden inte ligger i tätorterna, det ryms inte fler människor där.

När jag sitter hos Gustav och Kerstin börjar de diskutera nedläggningen av skolorna på landsbygden. Gustav menar att det finns

ett kvalitetstänkande kring varför man river eller flyttar skolorna. Kerstin ser det istället från en annan synvinkel och menar att om man sopar undan möjligheter blir det inte heller attraktivt att flytta till en plats utan skola och service. Hon håller med om att det inte blir kvalitet om det bara finns tio barn i skolan, men om man behåller byskolan kan platsen bli attraktiv för framtida inflyttningar och så småningom bli en byskola med 50 elever. Detta har skett förr, menar Kerstin och påpekar att hon inte förstår tanken med att riva skolorna, tänk om befolkningstrenden plötsligt vänder? De vardagliga sysslorna kan organiseras, genomföras och kan därmed få en politisk dimension. Monika Hansson säger att det finns många sommarboende på ön, men att de inte vill bosätta sig permanent för att de tycker att platsen ligger för långt bort. Hon säger att det vore roligt om det fanns fler barn på ön, då den enda familjen i Ammerön som har barn i samma ålder som Monika, är min faster Linda.

Kommunikation

Nedmontering är något som ses som negativt, saker som genererar utbyggnad ses som attraktivt, säger Kerstin. Skattepolitiken kunde varit annorlunda, då skulle människor se landsbygden som mer attraktiv och samhällsservicen skulle kunnat bli bättre. Skattepolitiken borde vara mer generös när en person vill starta en aktivitet, ett servicehus eller kanske en friskola, säger Kerstin. Som berättats tidigare finns det en station i Gällö, tänk om fler tåg skulle stanna där. Det skulle bidra till möjligheter men kommunikationen når inte fram, trots att den är väldigt viktig, fortsätter Kerstin.

Vård

Livsavgörande händelser som en stroke eller andningssvårigheter är något som kan hända vart som helst och när som helst på denna

planet. Bor man i en stad kan man på några minuter få tag i en ambulans och hinna in till sjukhuset vid akuta situationer. Bor man på landsbygden kan det ta upp till en timme innan man får vård, berättar Gustav. Att det är stora avstånd på landsbygden vet vi och man kan ju inte begära att det ska finnas sjukhus i varje liten by. Det är införstått i hela landsbygdsidén att det är glesare mellan inrättningarna. En anledning till att man kanske väljer att bo så här är också för att det är luftigare på landsbygden, säger Gustav. Detta kan kopplas till Landstingspolitikernas beslut om nedläggningen av BB i Sollefteå, som skedde i år den 1 februari 2017. Människor som påverkats av nedläggningen har fött barn i bilen och reslängden kan ha blivit upp mot 20 mil längre till nästa BB, som i Örnsköldsvik eller Sundsvall. Blivande mödrar som omfattats av nedläggningen har fått tillgång till kursen bilförlossning, som hållts av ABF (Arbetarnas Bildningsförbund), Förhoppningen är att mammorna ska känna sig trygga trots det stora avståndet till närmaste BB (Letmark 2017).

7. Diskussion

Berättelsen slutar inte här, det krävs en diskussion om de utgångspunkter som påverkar vardagslivet i Ammerön och Revsund. För att summera kommer detta delas in i tre områden socialt, kulturellt och ekonomiska för att försöka tydliggöra vardagslivet i byarna.

Socialt

I byarna finns flera föreningar av olika slag. Föreningar som kan vara kopplade till utveckling, att skapa gemenskap eller bara för nöjes skull. Att vara medlem kan bidra till aktivitet utifrån egna initiativ,

men kan också vara något som man måste göra för att upprätthålla standarden på något som bör finnas. Medlemskapet kan också vara passivt eftersom det kan ta tid att skapa tillit och förtroende med övriga deltagare, innan social gemenskap uppstår. Mina informanter visade att det fanns en tydlig och stark gemenskap i byarna. Folk berättade om vad de skapat tillsammans för att kunna utveckla det som önskades i byn, till exempel gemensamhetslokal eller kulturförening. Att vara en del av ett byalag och låta nya yngre förmågor komma in i gemenskapen var inget problem i byarna. Informanterna i Revsund uppskattade att nya idéer kunde utvecklas. I Ammeröns byalag har samma styrelse suttit länge, kanske står de inför en kris eftersom det kan vara svårt för barnfamiljer att hinna engagera sig och inte så många åretruntboende finns i byn. Invånarna i båda byarna var dock överens om att man försöker prioritera de aktiviteter som anordnades av byalagen.

Min faster Lindas inflyttning visar att när ett förtroende skapats mellan grannar och bybor, utvecklas också en gemenskap. Förtroende är en viktig del av det sociala kapitalet, därför kan det ta olika lång tid för olika individer att få ta del av gemenskapen. På landsbygden kommer man ofta närmare människor som man annars inte skulle umgås med. Detta ses som berikande och skapar bredare förståelse om vardagslivet som finns mellan byborna. Byborna hjälper varandra i olika situationer antingen vid jakt där byborna informerar varandra om vad som pågår eller när polisen behöver hjälp och byborna går samman och skapar grannsamverkan för att skydda varandra.

Kulturellt

Den kulturella och traditionella gemenskapen finns kvar i byarna och kommer bl.a. till uttryck i byggnader och andra materiella

anläggningar, som ständigt påminner om tidigare generationers liv och verksamhet. De kulturella inslagen uppträder även som kunskapsförmedling över generationsgränserna, som när Sören delar med sig av fiske- och jaktkunskaper till sina barn, kunskaper som är bra att kunna. En tydlig uppbyggnad av det kulturella som lever kvar är när släktgårdar går i arv och förändringar sker över flera tidsepoker. Mats berättade att det en gång fanns djur i varje ladugård i byn, men med tiden har djurhållningen upphört. Idag är det bönderna Lars och Johan som håller landskapet öppet i Ammerön. Förändringar genom handlingar gör att släktgårdarna kan förändras och användas för andra ändamål, ett exempel på detta är Logen som en gång var bara en loge, men idag är en gemensamhetslokal för by folket.

Ekonomi

Det finns olika ekonomiska förutsättningar med att bo på landsbygden. Huspriserna skiljer sig ofta avsevärt åt mellan landsbygden och staden, vilket bidrar till att möjligheter öppnas för många människor, att kunna äga ett hus på landsbygden eftersom priserna generellt är lägre. Avstånden blir oftast längre till arbete och service när man är bosatt på landsbygden, vilket kan utgöra en extra kostnad. I Ammerön och Revsund finns idag ingen kollektivtrafik mer än skolbussen, det är därför i princip omöjligt att klara sig utan bil. Monikas tre barn har många fritidsintressen, vilket innebär att man ibland får prioritera bort en del av aktiviteterna på grund av avstånden.

Att avstånden blir längre påverkar också arbetsmöjligheterna. För Sören har inte avstånd varit ett problem, bara han kunde bo där han ville. Detta gjorde att han fick pendla långa avstånd varje dag för att ta sig till arbetet. Kerstin och Gustav har istället skapat möjlighet att

arbeta hemma, genom att starta verksamheter som musikstudio, bageri och öltillverkning, för att slippa de långa avstånden.

När service försvinner, har människor gått samman för att skapa det som behövs själva. I Ammerön byggdes exempelvis ett hus som kommunen fick hyra för att kunna tillhandahålla dagisverksamhet på ön. Idag är huset byalagets gemensamhetslokal. Kostnaderna betalades genom att kommunen hyrde huset, idag återstår endast driftkostnader. I Revsund startades ett föräldrakooperativ i Prästgården där det hölls dagisverksamhet under flera år. Därefter startades ett projekt med att renovera Logen till en gemensamhetslokal, där fester och aktiviteter gör det möjligt att kunna genomföra det man vill skapa tillsammans. Ett bidrag ekonomiskt till byalagen, eftersom de själva kan hyra ut och anordna aktiviteter. Kerstins verksamhet hyr ofta Logen när hon arrangerar restaurang och julbord, vilket i sin tur skapar möjlighet till arbete och bidrar till ekonomiska förutsättningar åt både byalaget och Kerstins verksamhet i Revsund.

8. Slutord

Förändringar sker både i staden och på landsbygden men på olika sätt. Vardagslivet i Ammerön och Revsund har förändrats genom tiderna. Service, kollektivtrafik och andra ekonomiska tillgångar har tunnats ut. Inom kommunen har det skett en befolkningsminskning. Detta kan uppfattas som att landsbygden befinner sig i en kris, men den här studien har visat att vardagslivet i Ammerön och Revsund ändå är rikt, mångfacetterat och byggt på gemenskap.

Denna studie har gett mig insikt om vardagslivet i Ammerön och Revsund. Ytterligare forskning skulle kunna göras i ämnet vardagsliv i olika landsbygdsorter. En annan form av studie är att närmare undersöka hur det som kallas landsbygdens kris påverkar olika delar av det lokala livet på en djupare nivå.

Jag vill tacka mina informanter som ställt upp och gjort denna studie möjlig. Extra tack till Linda Nilsson med familj som hjälp mig med boende och möjliggjort för mig att göra denna studie på platsen.

9. Referenser

- Carle J (2010) *Perre Bourdieu och klasssamhällets reproduktion* Ur: Månson Per (red.) Moderna samhällsteorier. Åttonde upplagan. Finland: Norstedts
- Cohen A (1985) *The symbolic construction of community*. Routledge: London
- Ehn B & Löfgren O (2008) *Kulturanalys*. 2 uppl. Malmö: Gleerups
- Gunnarsdotter Y (2005) *Från arbetsgemenskap till fritidsgemenskap Den svenska landsbygdens omvandling ur Locknevis perspektiv*. Diss. Sveriges lantbruksuniversitet. Uppsala: SLU Service/Repro
- Hansen K & Salomonsson K (2001) *Fönster mot Europa – plats och identitet*. Lund: Studentlitteratur AB
- Hedlund G & Montin S (2009) *Governance på svenska*. Stockholm: Santérus Academic Press
- Kaijser L & Öhlander M (2011) *Etnologiskt fältarbete*. Andra uppl. Lund: Studentlitteratur AB
- Kronqvist P (2014) Fler jobb löser inte landsbygdens kris. *Aftonbladet*, 22 september. URL: <http://www.expressen.se/ledare/patrik-kronqvist/fler-jobb-loser-inte-landsbygdens-kris/> [2017-04-19]
- Letmark P (2017) Första bilförlossningen sedan BB-stängningen i Sollefteå. *Dagens Nyheter*, 24 februari. URL: <http://www.dn.se/nyheter/sverige/forsta-bilforlossningen-sedan-bb-stangningen-i-solleftea/> [2017-04-04]
- Lundberg P (2016) Landsbygden dör och ingen agerar. *Aftonbladet*. 2 oktober. URL: <http://www.aftonbladet.se/nyheter/kolumnister/patriklundberg/article23635840.ab> [2017-04-19]

Magnusson K (2016) *Välkommen till Första klass*. Sveriges lantbruksuniversitet. Institutionen för stad och land. (Kandidatarbete 2016).

Massey, Doreen 1994: *Space, Place and Gender*. Cambridge: Polity Press.

Putnam R (2001) *Den ensamme bowlaren – Den amerikanska medborgarandans upplösning och förnyelse*. Stockholm: SNS Förlag

Statistiska centralbyrån. (u.å) *Folkmängd efter region och år, Bräcke kommun*. URL:

http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__BE__BE0101__BE0101A/BefolkningNy/table/tableViewLayout1/?rxid=d6bb6f36-46b2-42cf-83b0-1cc4a4a720ca [2017-04-16]

Stenström Å (2010) Den hårda kampen på landsbygden, dagens kris: apotek!. *ÅsaMittiVärlden*. [Blogg]. 1 december. URL: <http://www.asastenstrom.se/mitti/2010/12/01/den-harda-kampen-pa-landsbygden-dagens-kris-apotek/> [2017-04-19]

SOU 2017:1. *För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd*. Stockholm: Elanders Sverige AB.